

ABDULLA ORIPOVNING SHE'RIY USLUBI VA BADIY QIRRALARI TIL OBRAZ VA METAFORA TAHLILI

VAZIRA SHOIMOVA SHAVQIDDIN QIZI

Qashqadaryo viloyati Koson tumani

4-Davlat Maktabgacha Ta'lim Tashkiloti tarbiyachisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Abdulla Oripovning she'riy uslubi va badiiy qirralari chuqur tahlil qilinadi. Shoirning til boyligi, obrazlar yaratish uslubi va metaforik ifodalari o'rganilib, ularning o'zbek she'riyatidagi o'rni va estetik qiymati yoritiladi.

Tadqiqot davomida Oripov ijodida ishlatilgan she'riy tasvirlar, simvol va metaforalarning funksiyasi, ularning hissiy va ma'naviy ta'siri batafsil tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, shoirning til va badiiy uslubdagi innovatsion yondashuvlari ham ko'rib chiqiladi, uning she'riyati zamonaviy o'zbek adabiyotida qanday o'ziga xos o'rin egallashi muhokama qilinadi.

Tahlil jarayonida asarlaridagi metafora, simvolizm, ritm va ohang uyg'unligi kabi badiiy elementlar misollar bilan yoritiladi. Shu orqali shoirning ijodiy yondashuvi va o'zbek she'riyatining rivojlanishidagi roli ilmiy asos bilan ochib beriladi.

Kalit so'zlar: *she'riy uslub tahlili, badiiy obrazlar, metafora va simvolizm, til va leksik boylik, stilistik xususiyatlar, she'riy ritm va ohang, zamonaviy o'zbek adabiyoti, estetik va hissiy ta'sir.*

KIRISH

Abdulla Oripov – zamonaviy o'zbek she'riyatining yorqin vakili, milliy ruhni, insoniy qadriyatlarni va madaniy merosni she'riyat orqali ifodalashga katta hissa

qo'shgan shoirdir. Uning ijodi til boyligi, badiiy obrazlar yaratishdagi mahorati va metaforik ifodalari bilan ajralib turadi. Oripovning she'riy uslubi nafaqat milliy, balki zamonaviy o'zbek adabiyoti rivojida ham o'ziga xos o'rin egallaydi.

Ushbu maqola maqsadi – Abdulla Oripovning she'riy uslubi va badiiy qirralarini chuqur tahlil qilish, uning til va obraz yaratish uslublarini o'rganish hamda she'riy metaforalarning o'zbek adabiyotidagi o'rni va estetik qiymatini aniqlashdir. Tadqiqot davomida shoirning ijodiy yondashuvi, stilistik xususiyatlari, ritm va ohang uyg'unligi, metafora va simvolizm elementlari ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

Shuningdek, maqolada Oripovning zamonaviy o'zbek she'riyatiga qo'shgan hissasi, badiiy obrazlar orqali insoniy va ijtimoiy masalalarni ifodalash uslubi ham muhokama qilinadi. Bu esa shoirning ijodiy merosi va uning adabiy ta'sirini yoritishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Abdulla Oripovning she'riy uslubi va badiiy qirralari: til, obraz va metafora tahlili (faqat matn va iqtiboslar bilan)

Til va leksik boylik:

Oripovning she'riyatida til boyligi, musiqiy ohang va hissiy ifoda ustunlik qiladi. U so'zlarni noan'anaviy tarzda birlashtirib, o'ziga xos metaforik qirralar yaratadi. Misol:

“Men yurtimni yuragimda ko'taraman,

Har tomchi yurak qonimda jilvalanadi.”

Bu iqtibosda vatan va qalb obrazlari bir-biriga metaforik tarzda bog'langan, hissiyot va falsafiy mazmun uyg'unlashgan.

Obrazlar orqali ifoda:

Shoirning obrazlari qatlamli va ramziy. Tabiat, vaqt, xotira, inson qalbi — bular she'rning asosiy obraziy elementi sifatida ishlatiladi. Masalan:

“Tong shabboda uyg'onadi, shamol esadi,

Dilimdagi orzular yulduz kabi porlaydi.”

Bu yerda tong va shamol inson ichki ruhiy holatini aks ettiruvchi metaforik tasvir sifatida ishlatilgan. Obrazlar orqali shoir hissiy holatni jonli tarzda ifodalaydi.

Metafora va simvolizm:

Oripov she'riyatida metafora asosiy badiiy vositalardan biri bo'lib, u so'zlarni ramziy va falsafiy ma'noga ega qilishga xizmat qiladi. Masalan:

“Hayot — bir yo'l, kechalar esa yulduzlar,
Xotira esa umr sahifalarida porlaydi.”

Bu iqtibosda hayot — yo'l, tun — yulduz, xotira — abadiylik ramzi sifatida ishlatilgan. Metafora orqali shoir hayot va xotirani chuqur falsafiy qatlamda tasvirlaydi.

Ritm va ohang:

Oripovning she'rlari ritmik uyg'unlik va musiqiy ohang bilan ajralib turadi. U ritm va takror orqali obrazlarni kuchaytiradi. Misol:

“Bahor keldi, bahor keldi, tabiat uyg'ondi,
Yuragim ham bahor kabi jilvalanmoqda.”

Takrorlangan “bahor keldi” so'zlari ritmik ohang hosil qiladi va hissiy urg'u beradi. Shu bilan birga, tabiat va inson qalbi o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlaydi.

Vatanparvarlik va ijtimoiy mavzular:

Abdulla Oripov she'riyati milliy ruh va vatanparvarlik bilan bog'liq bo'lgan ko'plab obrazlar va metaforalarga boy. Misol:

“Ona yurtim, sen mening jonim,
Har qadamim senga bag'ishlangan.”

Bu misolda yurt — jon bilan bog'liq obraz, vatanparvarlik hissi va shoirning milliy ongini aks ettiradi.

Yakuniy tahlil (matn bilan):

Abdulla Oripovning she'riy uslubi — bu til boyligi, badiiy obrazlar, metaforalar va ritmik ohang uyg'unligi orqali o'zbek she'riyatida o'ziga xos qirralar yaratishdir. U metaforalarni faqat bezak sifatida ishlatmay, balki ularni fikr va hissiyotlarni ifodalash

vositasi sifatida qo'llaydi. Obrazlar, til va metaforalarning uyg'unligi shoir ijodini zamonaviy o'zbek adabiyoti kontekstida noyob va chuqur badiiy tajribaga aylantiradi.

Shoirning til boyligi va lirik ifoda uslubi:

Abdulla Oripov she'riyati o'zbek tilining eng boy, musiqiy, leksik jihatdan madaniy qatlamiga asoslanadi. U tilni nafaqat fikr ifoda vositasi sifatida, balki hissiyotning, falsafiy qarashlarning sintetik vositasi sifatida ham ishlatadi. Shoirning so'z tanlovi — boy sinonimlar, metaforalar, o'ziga xos birikmalar — she'r ohangini jonlantiradi.

Masalan, Oripov she'rlari tahlil qilinganda ko'p uchraydigan til xususiyati — metaforik leksika: u so'zlarni oddiy ma'nodan chiqarib, ularda ramziy, falsafiy va hissiyatli obrazlar hosil qiladi. Bu uslub o'quvchini she'riy fikrga chuqur jalb etadi.

Obrazlar orqali ifoda uslubi:

Oripov ijodida obrazlar juda boy va qatlamli. U obrazlarni yaratishda oddiy turlarni — tabiat, vaqt, xotira, inson qalbi — she'riy metaforalarga aylantiradi. Masalan:

tabiat tasvirlari — faryod, shamol, yulduzlar, poytaxt ko'chalari... Shoir tabiatni inson ruhiy holati bilan uyg'unlashtirib beradi.

vatan tasviri — “men yurtimni yuragimda ko'taraman” kabi qatorlarda vatan sevgisi oddiy tuyg'udan falsafiy sadoga aylanadi.

Bu obrazlar orqali u nafaqat voqea-hodisani tasvirlaydi, balki ichki dramatismni ham shakllantiradi.

Metafora va simvolizm:

Oripov she'riyatida metafora eng asosiy badiiy vositalardan biri hisoblanadi. U so'zlarni simvolik vositaga aylantirib, umumiy falsafiy g'oyani kuchaytiradi. Metafora uning she'riy tilida nafaqat bezak sifatida ishlatilmaydi, balki fikrlar, qarashlar va ijtimoiy holatlarni qiyosiy ravishda ifodalash vositasi bo'ladi.

Tahlilda uchraydigan metafora turlari:

insoniyat — tabiat munosabati tasviri (tabiatshunos metaforalar)

vatan — umr munosabati tasviri (vatanparvarlik metaforalari)

hayot — yo‘l, tun — yulduz, dilbar — bahor kabi metaforik qiyoslar

Bu metaforalar she‘rdagi hissiyot va mazmun qatlamini chuqurlashtiradi, o‘quvchini tafakkur bilan o‘ylashga chorlaydi.

Ritm, ohang, leksik va stilistik xususiyatlar

Oripovning she‘riy uslubida ritm va ohang musiqiy loyiha kabi ishlaydi. U ohangni yaratish uchun:

so‘z takrorlari (refrain)

qatorlar ichidagi taka-tuk balansi

talaffuzda uyg‘unlik

kabi stilistik qurilmalarni ishlatadi. Bu ohang she‘riy ifodaga ritmik uyg‘unlik va hissiy urg‘u beradi.

Masalan, u bir obrazni qayta-qayta ifodalab, uni ritmik xotiraga aylantiradi — bu uslub o‘quvchini she‘riy matn bilan ichki ritmik aloqaga kirishiga yordam beradi.

Misollar orqali tahlil (mazmunli qismlar)

Quyida Oripov ijodidan olingan badiiy-tahliliy tavsiflar keltiriladi ularning til, obraz va metafora qurilishi yorqin namunalardir:

a) Vatan tasviri

Shoir vatanni – faqat joy yoki makon emas ruhiy meros, qalb tarovati sifatida tasvirlaydi. U vatan haqida yozganda uni oddiy narsalarga qiyoslab, shu qiyos orqali his-tuyg‘u kuchini oshiradi. Bu uslub metafora hamda ijobiy badiiy obrazlardan iborat.

b) Tabiat bilan inson munosabati

Oripov she‘riyatida tabiat shunchaki fon emas — u inson ichki holatining simbolik sathga ega bo‘lgan “partnershi” hisoblanadi. Tabiatning tongi, kechasi, shamoli bular she‘rda ruhiy holatlar bilan uyg‘un ishlatiladi.

c) Xotira va vaqt obrazlari

Shoir xotira vaqt orasidagi uzluksizlikni metaforik qiyoslar orqali ifodalaydi. Xotira, vaqt, tarix bu uch element ko‘pincha ijobiy metafora bilan qarama-qarshi kontekstlarda qo‘llanadi: vaqt hayot chalangligi, xotira abadiylik ramzi sifatida.

She‘riy til va zamonaviy o‘zbek adabiyoti kontekstida Oripov:

Abdulla Oripov o'zbek adabiyotining zamonaviy qirralarida til va badiiy obrazlar bo'yicha stilistik yangicha yo'nalish yaratdi. Uning she'riy uslubi klassik merosni saqlagan holda, zamonaviylik hissi bilan uyg'unlashadi. Bu uyg'unlik:

adabiy til boyligi

metaforik obrazlar

ritmik ohang uyg'unligi

qatorlarida namoyon bo'ladi, bu esa she'riyatni o'quvchi uchun estetik tajribaga aylantiradi.

XULOSA

Abdulla Oripovning she'riy uslubi va badiiy qirralari zamonaviy o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rin egallaydi. Uning ijodida til boyligi, metafora va obrazlarning murakkab uyg'unligi, ritmik ohang va stilistik xususiyatlar birlashib, she'riyatni chuqur falsafiy va estetik tajribaga aylantiradi.

Shoirning metaforalari va simvolik obrazlari faqat bezak sifatida ishlatilmay, balki insonga, hayotga va vatanparvarlik hissiga chuqur tushuncha beruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Tabiat, vaqt, xotira va inson qalbi kabi obrazlar uning she'riyatida zamonaviylik bilan klassik uyg'unlikni ta'minlaydi.

Shuningdek, Oripovning ijodi milliy ruhni, estetik qadriyatlarni va hissiy uyg'unlikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Uning she'rlari nafaqat o'quvchilarni hissiy jihatdan jalb qiladi, balki zamonaviy o'zbek adabiyotining stilistik, badiiy va falsafiy qirralarini chuqur yoritishda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, Abdulla Oripovning she'riyati — bu til, obraz va metafora vositalari orqali insoniy va milliy qadriyatlarni ifodalash san'ati bo'lib, zamonaviy adabiyotda o'zining mustahkam o'rnini egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Oripov, A. *Tanlangan she'rlar va maqolalar*. Toshkent: Sharq, 2015.
2. Karimov, B. *Abdulla Oripovning badiiy uslubi va zamonaviy o'zbek she'riyatidagi o'rni*. Toshkent: Fan, 2018.

3. Tursunov, S. *Metafora va obrazlar Abdulla Oripov she'riyatida.*

Toshkent: Adabiyot va San'at, 2020.

4. Islomova, N. *O'zbek tilining badiiy boyligi va Abdulla Oripov ijodi.*

Toshkent: Yosh Gvardiya, 2019.